

LIBRIS | We know
books
Redactor: Claudia IONESCU
Tehnoredactor: Cristina RUSU
Coperta: Alexandru DAS

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PANN, ANTON

Povestea vorbii / Anton Pann. - București: Art, 2023
ISBN 978-630-321-253-1

821.135.1-17

© Editura Art, 2023, pentru prezenta ediție

ANTON PANN

POVESTEA VORBII

În sfârșit trebuie a ști că
Științele sunt uși, iar cheile lor sunt cercetările.

Și

Omul la tinerețe trebuie să se păzească de desfrânare,
La bărbăție de trândăvie și la bătrânețe de filarghirie

(iubire de argint).

După toate acestea,

Sfătuiește-te cu cel mic și cu cel mai mare și pe urmă hotărăște
tu însuși.

CUPRINS

<i>Tabel cronologic</i>	4
Despre cusururi sau urâciuni	11
Despre pedanți sau copilăroși	16
Despre vorbire	20
Despre vorbire iarăși	29
Despre minciuni și flecării	35
Despre năravuri rele	53
Despre nerozie	60
Despre leneși	64
Despre beție	68
Despre beție iarăși	72
Despre sărăcie	84
Despre învățătură	94
Despre învățătură	99
Despre învățătură iarăși	108
Despre virtute (fapta bună)	112
Despre supus sau slugă	118
Despre amor sau dragoste și ură	121
Despre amor și ură iarăși	123
Despre căsătorie	132
Despre căsătorie iarăși	135
Despre neunire și neînțelegere	180
Despre iuteală, mânie și posacie	183
Despre iuteală și mânie iarăși	185
Despre amicie sau prietenie	189
Despre frică și vitejie	191
Despre viclenie	194
Despre cumplitate sau zgârcenie	196
Despre laude	207
Despre făgăduieli și daruri	211
Despre sănătate și boală	230
Despre timp și vârstă	242
Despre timp și vârstă iarăși	247

PROVERBURI
ADICĂ
ZICALE SAU POVEȘTEA VORBII

DESPRE CUSURURI SAU URĂCIUNI

Aideți să vorbim degeabă,
Că tot n-avem nici o treabă.

Fiindcă

Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orice fie.

De multe ori însă

Vorba, din vorbă în vorbă
Au ajuns și la cociorbă (vătrai de lemn).

Ș-atunci vine proverbul:

Vorba pe unde a ieșit
Mai bine să fi tușit.

De aceea

Când vei să vorbești, la gura
Să aibi lacăt și măsură.

Adică:

Vezi bârna din ochiul tău
Și nu vorbi p-alt de rău.

Spre pildă:

Când vei vorbi de mucos,
Nici tu să fii urduros.

Că nu e mai urât când cineva

Face pe frumos că e ponevos
Și pe cel urât că e aurit.

Altul iar

Trânțește cuvântul tronc,
Ca cloșca când face clone.

Și se pomenește vorbind:

Frumoasă nor dobândiși,
Dar se uită cam piazși.

Și că
După ce e neagră, o cheamă și Neagă;
După ce e mută, apoi e și slută.

Sau

Urât meșter a croit-o,
Rău ciocan a ciocănit-o.

Sau

Bun ciocan te-a ciocănit,
Că frumos te-a potrivit.

Și

Urât tată a avut,
Să-i semene l-a făcut.

Sau

Fă-mă, tată, ca să-ți seamăn
Ca frate cu frate geamăn.

Dar însă

A semănat crastaveți
Și au răsărit scaieți.

Sau că

Tata avea armăsar,
Dar el a ieșit măgar.

Și așa,

Cu vorbe îmbolditoare
Îl atinge unde-l doare.

De aceea niciodată

Chelului despre chilie
Să nu-i spui vro istorie.

Și

Cu pleșuvul când vorbești
Tivgă¹ să nu pomenești

Și nici

Să nu râzi de măgar cumva,
Că poate îl încaleci cândva.

Totdauna

Gura care e-mpuțită
Altui e nesuferită,

Că dacă

Mie-mi miroasă a floare,

Dar altuia a putoare.

Și în scurt,

Noi râdem de unul-doi

Și patruzeci rîd de noi.

Pentru că

Nu este răsuri¹ să n-aibă cusur.

Povestea Vorbii

Primăvară,-ntâia oară roazele când înfloresc,
C-un fir merse la-mpăratul grădinaru-mpărătesc,
Care cu plăcere multă-n mâna sa cum l-a luat,
Totdată fără veste la un deget l-a-nțepat
Și întâia sa plăcere ce asupra-i o avea
I s-a-ntors în supărare, cu acel gust n-o privea;
Cum și către grădinarul zise: — Iacă un cusur
Care n-ar fi cuviință ca să-l aibă un răsuri;
Tu cam te pricepi la multe maestrii grădinărești,
Ș-astă roză ghimpi să n-aibă n-ai putea s-o altuiești?
— Ba să poate, împărate, — grădinarul a răspuns —
Și grădinăria are câte un secret ascuns.
— Nu știu, — împăratul zise — asta este treaba ta,
Fă-l ca să-i lipsească ghimpii și un dar vei căpăta.
Grădinarul dar să duse, puse-ndată, altui,
Să se prinză și să crească îndestul se nevoi;
În sfârșit el cu secretu-i a văzut c-a izbutit
Și mergând la împăratul duse un fir înflorit;
Care-n mâna sa luându-l, foarte bine i-a părut
C-a putut să-l altoiască, după cum a fost cerut,
Dar la nas când îl duse, zise către grădinar:
— Ce fel? Acum văz că n-are cel mai mic miros măcar!
Grădinarul îi răspunse: — Împărate, să trăiești,
Orce lucru firea-și schimbă când vei sta să-l altuiești,
Și nimic iar nu se poate ea să n-aibă vrun cusur,
Arburi, plante, flori și oameni, astfel și acest răsuri,

¹ Măceș.

¹ Fructul unui fel de dovleac, care, golit și uscat, servește ca vas pentru lichide, grăunțe etc.

Care or ca-ntâi să-nghimpe și să fie cu miros,
Or nici un miros să n-ai bă și să fie¹ neghimpos.

Fiecare poartă câte un răvaș în spate.
Pe al altuia îl vede și pe al său nu-l vede.
Fiecare să țină mai cuminte decât altul.
Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos,
d-ar fi cât de urâcios.

Și

Ce e frumos poartă și ponos.
Fiecare trage spuză pe turta lui,
Lesne a judeca pe altul.

Că

Nu te pricepi să împărți un pai la doi boi
Și că
Cu ce dascăl lăcuiește
Așa carte-alcătuieste.

Așa e lumea asta:

Râde om de om și dracu de toți.
Dracu râde de porumbe negre și pe sine nu se vede.
Gura lumii numai pământul o astupă.
Fiecare să leagă unde îl doare.

Povestea Vorbii

Spun c-a fost odată un crai oarecare
Ce avea din fire un nas foarte mare;
El își vedea bine cusurul ce-l are,
Dar tot gândea cum că poate i să pare.
Supușii și alții, carii întrebuse,
Că îi șade bine îl încredințase.
Căci cine-ndrăznește la unul mai mare
Să-i spuie de față cusurul ce-l are?
Tot pe acea vreme ș-în acea cetate
Era ș-o cocoană gheboasă în spate,
Ce o amăgise lingăii să crează
Că ea e în lume cea dintâie rază,

Cu poezii, versuri o încoronase
Ș-a se ținea zână o înfumurase.
Aceasta se duse la craiul odată,
Cu alt oarecine având judecată,
Și văzând că craiul hatâr, ei nu-i face
Să vorbească-n parte-i după cum îi place,
Prerumpând cuvântul, zise cu mirare:
— Va-a-ai de mine, ce nas ai mare!
Pe craiul cu astă vorbă îl împunse,
Dar deocamdată nimic nu răspunse.
Ea însă părându-i că nu auzise
Între alte vorbe iară îi mai zise.
Craiul și aceasta o-nghiți cu noduri,
Ea nu-nceta însă de a-i da iar bolduri
Și mai zise iarăși: — Ce ciudat îmi pare!
N-am mai văzut încă astfel de nas mare!
Se înăspri craiul și zise: — Cocoană!
Știi că ești cu totul ciudată persoană!
Ce îmi tot spui mie că-mi e nasul mare
Și nu-ți vezi cocoșa ce-o porți în spinare?
Cusurul cel mare nu ți-l simți din spate
Și judeci p-al altui, el ți-e greutate,
Plecând ea să meargă și ieșind în tindă,
Zise craiul iară, privind în oglindă:
„Nu a fost minciună ce a zis neștine
Că greu se cunoaște cineva pe sine!”

¹ Tipărit: și fie.

DESPRE PEDANȚI¹ SAU COPILĂROȘI

Pomul se cunoaște din roadă:
Și omul din mintea neroadă.

Că el

Nici în cap ce nu-ți pocnește
A vorbi se pomenește.

Și trânteste vorba,
Hodorog-tronc! ca o roată
De la o moară stricată,

Și

Tot înșiră la gogoși,
Spuind despre moși păroși.

Și

Vorbește neisprăvite,
La-nșiră-te mărgărite.

Adică:

Să ni se arate va
Că ar fi știind ceva,

Dar se cunoaște

Omul prost din vorbuliță
Și nuca din ușurință.

Pentru că

Judecata-i e oloagă,
Că-i lipsește-n cap o doagă.

Om în trup destul de mare

Și minte de copil are.

Știe vorbe să îndruge
Parcă tot la țâță sugă.

Știe ca calul prost

Să ia hamul de rost.

E bătut la cap

Tocma ca un țap.

¹ Sensul greșit pe care-l dă Pann cuvântului *pedant* provine din apropierea cu grecul *παῖς, παιδός* – copil

Știe sfătuirii să dea
Cât știe și baba mea.
Ar vrea să facă și el,
Dar nu știe în ce fel.

Și el rosti de să plăti.

Povestea ăluia:

Zile înșirate, fire încurcate,
Pânză rău țesută și vreme pierdută.

S-o lovi, nu s-o lovi,
Na-ț-o frântă că ț-am dres-o.
Unde chiorăște și unde lovește¹.

Cel copilăros totdeauna
Gândește-n mintea-i adâncă
Numai el pâine mănâncă,
Și alții mănâncă paie
Ca vitele din copaie.

Dar însă

Vorba-n colțuri și rotundă
Fără cercuri se înfundă.

Povestea Vorbii

Doi precupeți tineri se-ntovărășiră
Și după negoțu-și prin țară ieșiră.
Colindând prin sate în lungă lor cale,
Odată-nserară la un sat p-o vale,
Și să mâie noapte au tras împreună
La o casă care le-au părut mai bună,
Unde-n bătătură le ieși-nainte
Un bătrân de treabă și foarte de cinste.
Îi priimi bine, îi băgă în casă,
Și ei îi cerură întâi ș-întâi masă,
Zicându-i: — Tătuță! suntem flămânzi tare,
Fă bine,-ngrijește de ceva mâncare.
Bătrânul le zise: — Ședeți, fiți în pace,
Că despre mâncare vom face ce-om face.
Până când dar masa moșul să le puie,

¹ Ochește.

De vro veste nouă întreba să-i spuie.
Vorbind una-alta cu toții-mpreună,

Ca și unii-alții cândva când s-adună,
Ieșind din ei unul afară la treabă,
Moșul găsind vreme pe cellalt întrebă,
Zicându-i: — Jupâne! voi frați sunteți poate,
Că vă văz prea bine semănând la toate?
Tovarășu-i zise cu scârbă într-însul:
— Aș! n-aș mai vrea frate să am și ca dânsul,
Că atât doar are, chip și trup ca omul,
Dar poți să-i dai paie ca și la tot boul.
Vorbind ei, sosește cel ieșit afară
Și îndată vorba între ei schimbară.
Puțin daca trece și acestlalt iese,
Moșul iarăși, care curios fusese,
Asemeni ș-acestui face întrebare:
— Jupâne! – zicându-i – frați sunteți îmi pare?
Că semănați, uite, la chip cu-ntregime.
Potrivți întocma și la înălțime.
Ș-acest iar răspunse: — Ai greșală, tată,
Să-mi fie el frate n-aș vrea niciodată,
Că e măgar mare, care nu mai simte,
Să-i pui să mănânce tărățe-nainte.

Auzind bătrânul aceste cuvinte,
Către unul-altul nedându-și ei cinste.
Se scoală îndată, caută copaie,
Merge și o umple până sus cu paie,
Mai ia încă ună, se duce cu dânsa.
Apucă și pune tărățe într-însa,
Și cu amândouă intrând el în casă
Le puse-nainte pe pat fără masă.
Ei, văzând aceasta, îl întreb dodată:
— De ce ne pui aste înainte, tată?
— Pofțiți, – el răspunse – că vă dau eu încă,
Boul și măgarul de aste mănâncă.
Iar ei începură-n ochi să se privească
Și unul de altul fața să-și roșască.

Bătrânul atuncea gura-ș întremează
Și învățatura asfel își urmează,
Zicând: — Copii tineri! rău să nu vă pară
De această glumă ce-o fac astă-seara,
Că, cât are omul în lume viață,
Tot mereu învață și nu se învață;
Și voi de aceasta aveți trebuință,
Numai d-ați lua-o cu bunăvoință.
Deși nu-s atâtă înțelept, cuminte,
Dar tot poci a zice două-trei cuvinte
De sunteți tovaroși or frați, eu n-am treabă,
Cum vreți puteți zice la cine vă-ntrebă.
Decât zic, e bine că omul vrodată
P-alt să nu defaime, să-i puie vro pată,
Și mai mult p-acela care-l însoțește
Sau altfel cu dânsu-mpreună trăiește.
Că cine-i de treabă cu prost nu s-adună,
Cinstea cu ocară nu pot fi-mpreună.
Cine își defăima contovaroșia
Își arată însuși necuvioșia.
Că fieștecare cu cin' se-nsoțește,
Ca el prin urmare lumea-l prețuiește.
A umbla pe sine mai bun să se facă,
Defăimând pe altul nu poate să placă.
Că e o zicală mai de toți vorbită:
„Omul la om trage și vita la vită”.
Atunci luând moșul copăile date,
Le puse-nainte pâine și bucate
Și îi cinsti bine după cuviință,
Făcându-i el asfel greșala să-și simță.
Carii cât trăiră tot îl pomeniră
Și aceasta însuși ei o povestiră.

DESPRE VORBIRE

Îmbucătura mare să-nghiți
Și vorbă mare să nu o zici.

Deși

Îmbucătura cea mare.
Se înghite cu-necare.

Căci

Vorbele celor mari sunt ca zmochinele de dulci,
Iar vorbele celor mici sună ca niște nuci.

Zice un înțelept:

Sau taci, sau zi ceva mai bun decât tăcerea!

Și

Dacă vei să trăiești liniștit, să nu vezi, să n-auzi, să taci.

Vorba-și are și ea vremea ei,

Iar nu să o trănțești când vei.

După proverbul turcesc:

Sioileiesem sioz olur, siolienieiesem dert olur,

Adică:

De voi zice, vorbă să face, de nu voi zice, venin să face.

Și cum zice românul:

Limba vacii este lungă,

Dar la coada-și tot n-ajungă.

Și iarăși,

Sarea-i bună la hiertură,

Însă nu peste măsură.

Că

Unde este vorbă multă,

Acolo e treabă scurtă (puțină).

Totdauna

Cine are limbuția,

E mai rea decât beția.

Unul ca acela

Parcă se pune la cioarbă

Una-ntr-altă tot să soarbă,

Asfel nu-ți dă pas de vorbă.

Până-și găsește să-i zică:

Stai, că nu ț-e gura chioară,

Ține rândul ca la moară.

Aici la râșniță nu e,

Care când o vrea să puie.

Limbutul

N-are cine să-i asculte

Și el spune,-ndrugă multe.

Și

Silă de vorbă își face,

Tot să troncănească-i place.

Parcă

A mâncat picioare de găină

Ș-îl tot răcăie la inimă,

De aceea

Săracul n-are nici haina,

Nici la inimă vro taină.

Totdauna

Vorbele cele ferite

În piaț ș-în moară-s vorbite.

Povestea Ȃluia

Într-un oraș oarecare,

Ca și Bucureștiul de mare,

Unde lumea în piaț iese

Și-ncoaci-încolo să țese,

Pintre cei ce vând produse

Și fel de feluri de fructe,

Unde răsună haznale

Trântindu-se pe tablate,

Unde unii iau, dau, număr,

Alții încarc braț, mâini, umăr,

Unde glasuri și guri multe

Nu stau să se mai asculte,

Vorbind orce-n gură mare,

Altul de ei habar n-are,

Unde mulți casc guri degeaba

Și de sănătăți să-ntreabă,